

LAUSUNTO

HY/9994/00.13.00/2022

24.11.2022

Opetusministeriölle

Viite: VN/18993/2022-OKM-18

Lausunto koulutusvastuiden muuttamista koskevista esityksistä

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt yliopistolta lausuntoa koulutusvastuiden muuttamista koskevista esityksistä viimeistään 25.11.2022.

Yliopistolain (558/2009) 7 §:n 3 momentin mukaan yliopistoissa suoritettavista tutkinnoista, tutkintojen tavoitteista, opintojen rakenteesta ja muista opintojen perusteista sekä siitä, mitä tutkintoja kussakin yliopistossa voidaan suorittaa (koulutusvastuu), säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Koulutusvastuun tarkemmasta jakautumisesta yliopistojen kesken säädetään opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksella, joka valmistellaan yhteistyössä yliopistojen kanssa. Yliopistojen voimassa olevista koulutusvastuista on säädetty yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista annetun valtioneuvoston asetuksen liitteessä (794/2004, muut.11/2022 <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220011>) sekä yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä annetussa opetus- ja kulttuuriministeriön asetuksessa (1451/2014, muut.12/2022 <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2022/20220012>).

Erityispedagogiikan ja erityisopettajakoulutuksen koulutusvastuu

Helsingin yliopisto tunnistaa kasvaneen tarpeen erityispedagogiselle osaamiselle kouluissa ja yhteiskunnassa. Yliopisto kannattaa Tampereen yliopiston esityksiä erityispedagogiikan alalla ja erityisopettajakoulutuksessa.

Hammaslääketieteen koulutusvastuu

Helsingin yliopisto pitää hyvin perusteltuna Tampereen yliopiston esitystä ja kannattaa sitä. Tampereen yliopistossa hammaslääkärin tieteellinen jatkokoulutus johtaa nykyisellään filosofian tohtorin tutkintoon. FT-tutkinto palvelee huonosti niin yksittäisten hammaslääkäritutkijoiden uratavoitteita kuin yleisemmin alan tieteellisen jatkokoulutuksen tarpeita. Vähenevä akateemisesti meritoituneiden hammaslääkärien määrä on tulevaisuuden haaste. Jatkossa on entistäkin vaikeampaa löytää päteviä opettajia yliopistoille hammaslääketieteen koulutukseen. Tampereen yliopiston koulutusvastuun laajenemisella hammaslääketieteen tohtorikoulutukseen olisi positiivinen vaikutus alan koulutukseen.

Oikeustieteen koulutusvastuu

Helsingin yliopisto vastustaa Vaasan yliopiston esitystä sen koulutusvastuun laajentamisesta oikeustieteelliselle alalle. Vaasassa on jo vakiintunut, Helsingin yliopiston tuottama juristikoulutus, minkä vuoksi toisen yksikön perustaminen kaupunkiin on tarpeetonta. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen koulutus on kaksikielistä, mikä on ollut paikallisten ja seudullisten työnantajien nimenomainen tarve ja toive. Mahdollinen juristityövoiman tarve täytetään parhaiten laajentamalla Helsingin yliopiston koulutusta Vaasassa, missä opiskelijoiden sisäänotto nousee 60:een vuonna 2023.

Vaasan yliopiston hakemus ei osoita, että yliopistolla olisi mahdollisuus antaa tutkimukseen perustuvaa opetusta niin laaja-alaisesti kuin juristin virkatutkinto edellyttää. Edelleen on pelättävissä, että uuden koulutusyksikön perustaminen hajauttaisi oikeustieteen opetusresursseja, johtaisi epäterveeseen kilpailuun opiskelijoista ja täten heikentäisi oikeustieteellisen opetuksen laatua maamme oikeustieteellisissä koulutusyksiköissä.

Yliopiston lausunnon liitteenä on oikeustieteellisen tiedekunnan lausunto, joka perustelee yliopiston kantaa laajemmin.

Rehtori

Sari Lindblom

Palvelupäällikkö

Päivi Pakkanen

LIITE

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan kanta Vaasan yliopiston esitykseen koulutusvastuun laajentamisesta oikeustieteelliselle alalle

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti Helsingin yliopiston asian- ja dokumentinhallintajärjestelmässä.

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan kanta Vaasan yliopiston esitykseen koulutusvastuun laajentamisesta oikeustieteelliselle alalle

1. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan kanta tiivistetysti

Helsingin yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta vastustaa Vaasan yliopiston esitystä sen koulutusvastuun laajentamisesta oikeustieteelliselle alalle.

Tähän on kaksi keskeistä syytä: Ensinnäkin Vaasassa on jo vakiintunut, Helsingin yliopiston tuottama juristikoulutus, minkä vuoksi toisen yksikön perustaminen kaupunkiin on tarpeetonta. Helsingin yliopiston oikeustieteellinen koulutus on kaksikielistä, mikä on ollut paikallisten ja seudullisten työnantajien nimenomainen tarve ja toive. Mahdollinen juristityövoiman tarve täytetään parhaiten laajentamalla Helsingin yliopiston koulutusta Vaasassa, missä opiskelijoiden sisäänotto nousee 60:een vuonna 2023.

Toiseksi Vaasan yliopiston hakemus ei osoita, että yliopistolla olisi mahdollisuus antaa tutkimukseen perustuvaa opetusta niin laaja-alaisesti kuin juristin virkatutkinto edellyttää. Edelleen on pelättävissä, että uuden koulutusyksikön perustaminen hajauttaisi oikeustieteen opetusresursseja, johtaisi epäterveeseen kilpailuun opiskelijoista ja täten heikentäisi oikeustieteellisen opetuksen laatua maamme oikeustieteellisissä koulutusyksiköissä.

2. Uuden oikeustieteen alan koulutusyksikön tarve

Oikeustieteen alan yliopistollista tutkintokoulutusta annetaan Suomessa tällä hetkellä viidessä yliopistossa; Helsingin, Itä-Suomen, Lapin ja Turun yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa. Nykyiset oikeustieteellistä tutkintokoulutusta antavat yliopistot suorittuvat tehtävästään hyvin. Nämä yksiköt antavat oikeusnotaarin, oikeustieteen maisterin, kansainvälisen ja vertailevan oikeustieteen maisterin sekä oikeustieteen tohtorin tutkintoon johtavaa koulutusta.

Oikeustieteen alan koulutusta on hiljattain arvioitu (Oikeustieteellisen alan korkeakoulutuksen arviointi. KARVIN julkaisu 22/2021), ja keskeisenä havaintona arvioinnissa oli oikeustieteellisten koulutusyksiköiden opetusresurssien vähäisyys erityisesti suhteessa siihen, että oikeustieteen alan koulutuksessa on kehitetty vuorovaikutteista ja aktivoivaa opetusta sekä opiskelijoiden ohjausta ja että tätä kehitystyötä on edelleen jatkettava. Jos Suomessa alkaa toimia uusi oikeustieteellisiä tutkintoja antava koulutusyksikkö, alan jo nykyisellään varsin vähäiset opetusresurssit hajaantuvat useampaan paikkaan ja koulutuksen taso uhkaa laskea. Tällainen kehitys olisi oikeustieteen alan yliopistokoulutukselle erittäin haitallista ja sillä olisi suoraa vaikutusta oikeustieteellisten tutkintojen laatuun.

3. Vaasassa on jo oikeustieteellinen koulutus

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan Vaasan koulutusyksikkö on toiminut Vaasassa vuodesta 1991. Siellä voi suorittaa oikeusnotaarin tutkinnon, oikeustieteen maisterin tutkinnon sekä oikeustieteen tohtorin tutkinnon.

Vaasan koulutukseen on oma sisäänotto. Yksikköön on otettu vuosittain 38 uutta opiskelijaa, ja vuodesta 2023 alkaen sisäänotto on 60 opiskelijaa, joista kolmasosa on ruotsinkielisiä. Helsingin yliopistolla on kiinnostusta opiskelijamäärän lisäämiseen nimenomaan Vaasan yksikössä.

Koulutuksen historiasta voidaan todeta, että alkuvaiheessa opiskelijat siirtyivät noin kahden ja puolen vuoden jälkeen Helsinkiin. Vuodesta 2005 alkaen Vaasan yksikössä on voinut suorittaa koko oikeusnotaarin tutkinnon ja vuodesta 2010 oikeustieteen maisterin tutkinnon. Suurin osa Vaasassa aloittaneista opiskelijoista suorittaa siellä molemmat tutkinnot, ja jonkin verran opiskelijoita siirtyy Helsingistä Vaasaan maisteriopintoihin.

Koulutus on alusta asti ollut kaksikielistä. Vuodesta 2010 alkaen oikeusnotaarin tutkinnon on voinut suorittaa virallisesti kaksikielisenä tutkintona. Samoin maisterin tutkinto on käytännössä ollut koko ajan kaksikielinen, ja lukuvuodesta 2023-24 alkaen kaksikielisestä maisterin tutkinnosta voi saada virallisen merkinnän todistukseen. Vaasassa opiskelevat osallistuvat sekä suomen- että ruotsinkieliseen opetukseen koko tutkinnon suorittamisen ajan ja saavat näin vahvan kaksikielisen osaamisen riippumatta siitä, suorittavatko he virallisen kaksikielisen tutkinnon.

Vaasan yksikkö on perustettu varmistamaan, että maassamme on muuallakin kuin pääkaupunkiseudulla ruotsinkielisiä ja ruotsia hyvin taitavia juristeja. Tämän tehtävän kaksikielinen yksikkö on täyttänyt erinomaisesti, ja sillä on vahva tuki alueella. Vaasan koulutus tekee läheistä yhteistyötä paikallisten tuomioistuinten (HO, HAO, KÄO) sekä syyttäjälaitoksen, oikeusaputoimiston, asianajotoimistojen ja yritysten kanssa. Kaikissa näissä tarvitaan sekä ruotsinkielisiä että ruotsia hyvin taitavia juristeja.

Suuri osa yksikön rahoituksesta saadaan Vaasan kaupungilta, alueen yhteisöiltä ja yrityksiltä, ja yhteistyö niiden kanssa on monipuolista ja aktiivista. Alueelliset rahoittajat pitävät yksikön kaksikielisyyttä erittäin tärkeänä.

Myös oikeustieteellisen tiedekunnan sisällä Vaasan yksiköllä on vahva tuki. Sen resursseja ja toimintaa on vahvistettu. Vaasassa on pysyvästi kaksi professoria sekä energiaoikeuden osa-aikainen professori. Yksikön henkilökunta on kokonaisuudessaan noin 10 henkeä. Yksikköön ja sen ympärille on muodostunut tiedeyhteisö, jonka toimintaan on osallistunut myös usea Vaasan yliopiston opettaja. Yksikössä valmistuneista maistereista on väitellyt yli kymmenen tohtoria. Kokonaan Vaasan yksikössä jatko-opinnot suorittaneita ja siellä väitelleitä on jo viis tohtoria (2022).

Vuonna 2023 opiskelijamäärän kasvaessa pysyvää opetus- ja tutkimushenkilökuntaa tullaan vahvistamaan kolmella professorin tai yliopistonlehtorin tasoisella henkilöllä.

Vaasassa annettava koulutus kattaa kaikki oikeudenalat ja se vastaa täysimääräisesti Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan opetusta sisällöltään, osaamistavoitteiltaan ja opetusmenetelmiltään. Opetus on tutkimusperustaista.

Opettajina toimivat Vaasan yksikön henkilöstön ohella Helsingissä työskentelevät tiedekunnan professorit (30) ja muu opetus- ja tutkimushenkilökunta (6 apulaisprofessoria, 10 yliopistonlehtoria sekä useita post doc tutkijoita ja väitöskirjatutkijoita). Opetuksessa ja opiskelijoiden työharjoittelussa hyödynnetään Vaasan yksikön erinomaisia kontakteja alueen sidosryhmiin (tuomioistuimet, asianajotoimistot, Wärtsilä jne.).

Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan Vaasan koulutusyksikköä on viimeisten vuosien aikana aktiivisesti kehitetty, ja yksikköön on muun muassa rekrytoitu lisää omaa opetus- ja tutkimushenkilökuntaa. Myös yksikön opiskelijoiden sisäänottomäärää on kasvatettu. Tiedekunnalla ja yksiköllä on edelleen valmius kasvattaa merkittävästi yksikköön otettavien opiskelijoiden lukumäärää. Tiedekunnassa on erityisesti panostettu kaksikielisen oikeustieteellisen koulutuksen kehittämiseen ja toteuttamiseen, ja panostamista kaksikieliseen koulutukseen tullaan tiedekunnassa ja Vaasan yksikössä aktiivisesti jatkamaan – Vaasan seudulla on tarvetta erityisesti kaksikielisille juristeille.

Vaasan yliopiston hakemuksen perusteella täysin epäselväksi jää, miksi alueella tarvittaisiin toinen oikeustieteelliseen tutkintoon johtavaa koulutusta antava yksikkö. Alueella toimii jo

menestyksekkäästi ja aktiivisesti Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan Vaasan koulutusyksikkö, jossa voi suorittaa sekä ON- että OTM-tutkinnon. Vaasan yksikön koulutustarjonta kattaa kaikki ne alat, jotka Vaasan yliopiston hakemuksessa sen olemassa olevassa tai suunnitellussa opetustarjonnassa mainitaan. Vaasan yksikön opetus on myös tutkimusperustaista. Vaasan yksikön opetus ja sen päivittäinen toiminta on kaksikielistä, ja näin se vastaa erinomaisesti Vaasan seudun työmarkkinoiden tarpeeseen – ja laajemmin myös koko Suomen työmarkkinatarpeisiin juridiikan alalla. Vaasan yliopiston suunniteltu koulutus olisi suomenkielistä, minkä vuoksi se ei tältäkkään osin vastaisi alueen työmarkkinoiden tarpeisiin. Erikseen voidaan myös todeta, että Vaasan yksikön henkilökuntaan jo nyt kuuluu Suomen ainoa energiaoikeuden professori, joka tekee merkittävästi yhteistyötä Vaasan seudun energiasektorin kanssa.

4. Vaasan yliopiston esityksen realistisuus

Oikeustieteen maisterin tutkinto on laaja yleistutkinto, jonka opetuksen tulee olla tutkimusperustaista ja opettajakunnan alansa ehdottomia huippuasiantuntijoita. Tutkinnosta käytetään edelleen termiä 'virkatutkinto', sillä sen tulee antaa pätevyys tuomarin ja syyttäjän virkoihin sekä muihin julkishallinnon virkoihin, joihin vaaditaan oikeustieteen maisteri tutkinto.

On syytä painottaa, että erityisesti tuomarin ja asianajajan tehtävissä oikeusjärjestyksen kattava ja laaja-alainen tunteminen on välttämätöntä, sillä tuomioistuimet käsittelevät kaikkia oikeudenaloja koskevia asioita.

Siten oikeustieteen koulutusyksiköistä valmistuvien oikeustieteen maisterien tulee hallita laajasti ja syvällisesti eri oikeudenalojen perusteet. Samalla koulutuksen tulee antaa pohja myöhempään erikoistumiseen työelämässä.

Vaasan yliopiston esityksessä kuvataan sen nykyistä oikeustieteellistä opetustarjontaa ja arvioidaan sen opetustarjonnan kattavuutta. Esityksessä arvioidaan, että sen nykyinen opetustarjonta olisi osin riittävää oikeustieteellisen tutkintokoulutuksen antamiseen, minkä lisäksi Vaasan yliopisto arvioi tarvitsevänsä 10–11 henkilötötyvuoden lisäyksen olemassa olevien 10 henkilötötyvuoden lisäksi. Esityksen mukaan Vaasan yliopiston tämänhetkinen oikeustieteen alan opetustarjonta muodostuu yleisestä oikeustieteestä, menetelmäopinnoista, hallinto-oikeudesta, kauppaoikeudesta, kirjanpidosta, oikeusinformatiikasta, finanssioikeudesta, valtiosääntöoikeudesta, sosiaalioikeudesta, ympäristö- ja energiaoikeudesta, kansainvälisestä oikeudesta, työoikeudesta, varallisuus-oikeudesta sekä Eurooppa-oikeudesta. Hakemuksessa todetaan, että rikosoikeutta, prosessioikeutta sekä perhe- ja jäämistöoikeutta ei Vaasan yliopiston olemassa oleviin oikeustieteen opintoihin kuulu.

Vaasan yliopiston esityksessä ei eritellä, minkälaisia rekrytointeja he tulisivat tekemään ja minkälaisista opetusresursseista sen tämänhetkiset oikeustieteen alan opetusresurssit muodostuvat. Hakemuksesta ei esimerkiksi selviä, kuinka monta oikeustieteellisen peruskoulutuksen saanutta opettajaa yliopistossa on. Yliopiston verkkosivuilta saatavien tietojen perusteella oikeustieteen aloja opettavasta henkilökunnasta on vaikeaa saada kokonaiskuvaa. Vaikuttaa siltä, että Vaasan yliopistossa on vain kaksi oikeustiedettä opettavaa professoria ja oikeustieteen opetushenkilökuntaa vaikuttaa muutenkin olevan niukasti. Saatavilla olevien tietojen perusteella mahdollisuudet riittävän kattavan ja perusteellisen koulutuksen antamiseen eivät ole vakuuttavia.

Hakemukseen liitetty kurssilistaus kertoo talousoikeuteen painottuneesta opintokokonaisuudesta, joka soveltuu yhdistettäväksi kauppätieteen opintoihin. Muilla oikeudenaloilla kurssitarjonta painottuu perusopintoihin. Tarjonta ja syvyys ei ole riittävä maisteritason opintoihin. Opetustarjonta ei ole oikeustieteelliseltä tutkinnolta vaadittavalla tavalla riittävän kattavaa eikä muutenkaan aihealueiltaan ja syvällisyystasoltaan sellaista, että se voisi muodostaa pohjan yliopistolliselle oikeustieteelliselle koulutusohjelmalle.

Vakavana puutteena voidaan pitää myös sitä, että juristitutkinnon kannalta erittäin keskeisillä aloilla – rikosoikeus, prosessioikeus, mukaan lukien insolvenssioikeus, sekä perhe- ja jäämistöoikeus – ei ole lainkaan koulutusta. Käytännön juristiammateissa kohdataan jatkuvasti edellä mainittuihin oikeudenaloihin liittyviä kysymyksiä, jotka kuuluvat jokaisen juristin perusosaamiseen, minkä vuoksi näillä aloilla annettava tutkimusperustainen opetus on ensiarvoisen tärkeää. Näillä aloilla Suomessa vallitsevat yliopistolliset opetusresurssit ovat jo nykyisin erittäin niukat, minkä johdosta Vaasan yliopiston hakemusta voidaan tältä osin pitää epärealistisena ja jopa oikeustieteen koulutuksen laadun varmistamisen kannalta haitallisena.

Siten Vaasan yliopiston tämänhetkinen oikeustieteellisten opintojen tarjonta ei muodosta sellaista aineelliselta alaltaan ja syvällisyystasoltaan riittävää oikeustieteelliseen tutkimukseen perustuvaa yliopistollista opetustarjontaa, jota voitaisiin pitää riittävänä oikeustieteelliseen tutkintoon johtavan koulutuksen kannalta.

Yliopistokoulutuksen tulee perustua alan viimeisimpään tutkimukseen. Vaasan yliopiston hakemus ei kuvaa yliopistossa tehtävää oikeustieteellistä tutkimusta. Sen ja julkisten lähteiden perusteella ei voi saada kuvaa oikeustieteellisestä tutkimuksesta, joka olisi riittävän vakuuttavaa oikeustieteellisen koulutuksen tutkimusperustaksi taikka vakuuttavan yliopistotasaisen oikeustieteellisen tutkimusyhteisön rakentamiseksi. Saatujen tietojen perusteella yliopistolla ei ole tarjota syventävää opetusta kovinkaan monella oikeudenalalla.

Pahimmillaan oikeustieteelliseen tutkintoon johtavan koulutusvastuun laajentaminen kattamaan uusia koulutusyksiköitä johtaa tilanteeseen, jossa osa yksiköistä keskittyy puhtaasti opetuksen antamiseen ja jossa vain osassa annettava oikeustieteellinen koulutus on tutkimusperustaista. Selvää tulee olla, että oikeustieteen alalla annettavan yliopistollisen koulutuksen tulee kaikilta osin olla tutkimusperustaista ja että oikeustieteen alan yliopistollisissa koulutusyksiköissä tulee tehdä korkeatasoista kansallista ja kansainvälistä oikeustieteellistä tutkimusta. Vaasan yliopiston hakemus ei tässäkään suhteessa näytä realistiselta, eikä takaa yliopistolliselta koulutukselta edellytettävää korkeaa laatua.

Johanna Niemi
Dekaani
Oikeustieteellinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
Johanna.Niemi@utu.fi
p. 050 4069586

Tämä asiakirja on allekirjoitettu

Asian HY/9994/00.13.00/2022 asiakirja

Lista allekirjoittajista

Allekirjoittaja

Todennus